

ŐRSÉGI NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

A Sárvári Arborétum természetvédelmi kezelési terve

Készítette és összeállította:
Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság

Felelős tervező: Tompa Tibor

Őriszentpéter
2009.

A Sárvári Arborétum természetvédelmi kezelési terve

A tervezési terület neve:	Sárvári Arborétum természetvédelmi terület
A terv készítéséért felelős igazgatóság neve:	Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság, Őriszentpéter
A tervezésért felelős vezető neve és beosztása:	Márkus Ferenc igazgató
Felelős tervező neve:	Tompa Tibor szakreferens
Felelős tervező cége:	Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság, Őriszentpéter
A terv készítésében közreműködők:	Tanner Tibor birtokpolitikus
Adat, tény és információ szolgáltatás, fényképfelvételek:	Dr. Borovics Attila igazgató ERTI Sárvári Kísérleti Állomás
A terv egyeztetésre bocsátásának időpontja:	2009. január 30.

.....
felterjesztő aláírása	elfogadó aláírása

1. TERMÉSZETVÉDELMI CÉLKITŰZÉSEK **(Elérendő természetvédelmi célkitűzések, kívánatos célállapot)**

- Az arborétum természeti, táji-, kert- és kultúrtörténeti értékeinek védelme, megőrzése.
- Az arborétum védelmi szintjének biztosítása.
- A valamikori várkertből évszázadok során kialakult arborétum kertépítészeti stílusjegyeinek, térszerkezetének, hazai és exóta növényállományának, élőhelyeinek, a biológiai sokféleségének megőrzése, fenntartása, fejlesztése, az ezekhez szükséges ökológiai és ökonómiai feltételek, környezeti állapot megteremtése.
- A tervezési terület természeti, táji értékeinek megőrzésével közvetve kapcsolatos szerepkörök, funkciók (gyógy- és öko-turisztika, oktatás-nevelés, tudományos kutatás, településkép, településökológia) megtartása, erősítése.
- Sárvár város oktatási, kulturális és gazdasági életébe történő integrálódás erősítése.

2. TERMÉSZETVÉDELMI STRATÉGIÁK

- Az arborétum fejlődésében érdekeltet azonosítása és céljaik, lehetőségeik összehangolása.
- A természetvédelmi célkitűzések érdekében történő beavatkozások, természetvédelmi kezelési feladatok és a hasznosítás, funkció összeegyeztetése, színvonalas tervezés és végrehajtás.
- Az arborétum többfunkciós jellegének erősítése, kertépítészeti stílusjegyeinek, jellegének megőrzése az egyes szerepkörök jól lehatárolható elkülönítésével és meghatározásával, infrastrukturális, idegenforgalmi, rekreációt, ismeretterjesztést segítő munkák, fejlesztések, beruházások segítségével.
- A természetvédelmi célokat szolgáló, kellő hatékonyságú és színvonalas biológiai és műszaki jellegű parkfenntartási munkák végzése.
- Az idős, beteg fák egészségi állapotának javítása, létfeltételeinek megerősítése.
- A látogatók testi épségére veszélyes, rossz életkilátású egyedek és egészségileg károsodott állományrészek óvatos letermelése és tervszerű felújítása.
- Az élőfagyűjtemény gazdagítása, elsősorban a Fagus és Tilia nemzetségbe tartozó fajokkal és változataikkal.
- A természetközeli keményfás ligeterdő-maradvány megőrzése a társulásalkotó fajok támogatásával.
- Kiadványok, programok, eszközök és létesítmények segítségével erősíteni kell az arborétum kulturális, oktatás-nevelési, rekreációs lehetőségeit.
- A településrendezési és városfejlesztési, valamint természetvédelmi kezelési igényekhez, elvárásokhoz igazodó, azokkal harmonizáló fejlesztések kidolgozása és végrehajtása.
- A felsorolt stratégiákra figyelemmel a természetvédelmi kezelést úgy kell végrehajtani, hogy a védelmi szint ne sérüljön.

3. TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI MÓDOK KORLÁTOZÁSOK ÉS TILALMAK

3.1. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.1.1. Élőhelyek kezelése, fenntartása

A Sárvári Arborétum a hazai flóra és fauna jellemzőitől élesen el nem különülő élőhelyek komplexuma, melyek laza növény-együtteseit folyamatosan felügyelni, gondozni, alakítani és fejleszteni kell. A természetvédelmi kezelés és fenntartás során gondoskodni szükséges a következőkről.

- Az állomány alatti lágyszárú szintet, a gyepfelületeket, rálátásokat az időjárástól függően és a feltártság, az igények szerinti gyakorisággal kaszálni szükséges. A járulékos műveleteket, így a forgatást, szénagyűjtést, elszállítását is végre kell hajtani.
- Azokat a növényeket, illetve csoportjaikat, melyek létéhez és az esztétikai kívánalmak kielégítéséhez erre szükség van rendszeresen gyommentes állapotban kell tartani.
- Az alakformáló, fenntartó, koronaalakító metszéseket, sövények nyírását, a nyeséseket, ág-eltávolításokat fajtól, kortól függően, a szakmai szabályok, elvárások szerint kell elvégezni.
- A fejlesztési elképzelések és az egészségi állapot, balesetveszély foka szerint a szükséges fakivágásokat végre kell hajtani.
- A felújítás jellegű növényültetéseket és pótlásokat a kertépítészeti és ökológiai elvek szerinti úgy kell elvégezni, hogy egyrészt igazodjanak a természetvédelmi célkitűzésekhez, a felújítandó állományrész fajösszetételéhez, illetve a fejlesztési elképzelésekhez (pl. megfeleljenek a nemzetség-bemutató helyek kialakítási koncepciójának), másrészt őrizzék meg - természetközeli állapotok esetén – a meglévő, illetve potenciális növénytársulás jellemzőit.

3.1.2. Fajok védelme

- Idős, beteg fák nyesése, kezelése, gyógyítása révén a látogatók testi épségére még nem veszélyes egyedek életkilátásait meg kell növelni, a balesetveszélyes, illetve elhalt példányokat pedig el kell távolítani. A holt fa (álló és fekvő) ökológiai és tudományos hasznait – akár bemutató céllal is – csak ott lehet és szabad kihasználni, ahol az sem balesetveszélyt, sem esztétikai sérelmet nem okoz.
- Mesterséges védelmi berendezések, például odúk, etetők elhelyezésével segíteni kell a madárvilág, a denevérek, általában az odúlakók egyed és fajszámanak gazdagodását, létfeltételeik javulását.

3.1.3. Táj- és kultúrtörténeti értékek

- Az arborétum fejlődésében, a táj és kultúrtörténeti értékek megőrzésében érdekelt azonosítása, céljaik, lehetőségeik összehangolása.
- Az arborétum, mint táj- és kultúrtörténeti érték, további szerepköreit tekintve területileg nem osztható fel, mégis a különböző funkciójú, eltérő természetvédelmi

kezelést igénylő területrészeit a fejlesztési és az éves fenntartási tervekben jól körülhatárolható módon kell meghatározni.

- A táj- és kultúrtörténeti értéket képviselő arborétum fejlődésében érdekelt közigazgatási szerveket, szervezeteket és céljaikat, terveiket, lehetőségeiket össze kell hangolni, a természetvédelmi kezelés során, a pénzügyi alapok megteremtése (pl. közös pályázatok), irányítás, működtetés, koordináció terén együtt kell működni.
- Az arborétumnak, mint kultúrtörténeti értéknek a megfelelő színvonalú, a természetvédelmi célokkal összhangban álló fenntartását és fejlesztését biztosítani szükséges.
- A településrendezési, városfejlesztési, településökológiai, településképi, valamint természetvédelmi kezelési igényekhez, elvárásokhoz igazodó, azokkal harmonizáló fejlesztések kidolgozása, végrehajtása.
- Az arborétum többfunkciós jellegének erősítése, az egyes szerepkörök meghatározása, infrastrukturális, kulturális, idegenforgalmat, gyógy- és ökoturizmust aktivizáló, rekreációt, ismeretterjesztést segítő feladatok, fejlesztések kidolgozása, megvalósítása.

3.1.4. Látogatás

- Az arborétum korlátozott látogathatóságát (meghatározott időszakban és napi időintervallumban, díjfizetés ellenében látogatható) biztosítani kell. Ennek feltételeiről a vagyongazdálkodó és természetvédelmi kezelőnek együttesen gondoskodnia szükséges.

3.1.5. Oktatás és bemutatás

- A bemutatás és eszközeinek (táblák, ismertető, elektronikus, digitális információs anyagok) rendelkezésre bocsátása, információ és adatközlés, reklám által segíteni kell az oktatást-nevelést, az arborétum értékeinek bemutatását.
- Megfelelő szakmai színvonalú szervezett programok, egyedi igények szerinti oktatás, szakvezetés segítségével gondoskodni kell az információ és adatközlés, a tudás és ismeretek átadásáról.

3.1.6. Kutatás, vizsgálatok

- Az Erdészeti Tudományos Intézet háttérbázisaként az arborétum az erdészeti kutatások, az erdészeti növénynevelés, fajta- és génmegőrzés, a tudományos bemutatók és tevékenységek méltó helyszíne. A természetvédelmi kezelés során meg kell őrizni az arborétum e fontos funkcióját is.

3.1.7. Terület- és földhasználat

- A terület jellegének, a területhasználat módjának megváltoztatása – ide értve a nyomvonalas létesítményeket, mély- és magasépítési tevékenységeket is – kizárólag a természetvédelmi kezeléssel összhangban, a természetvédelmi kezelő és a hatóság által meghatározott feltételek mellett lehetséges.

- Az arborétum működésével és a tudományos kutatási tevékenységgel összefüggő létesítmények üzemeltetését külön korlátozás nélkül, de a környezetvédelmi, táj- és természetvédelmi jogszabályokkal, a természetvédelmi kezelési célkitűzésekkel összhangban lehet és kell végezni.
- Általában a terület- és földhasználat során tilos minden olyan tevékenységet folytatni, mely a vonatkozó jogi normákba ütközik, vagy a természetvédelmi kezelés célkitűzéseivel, stratégiájával ellentétes.

3.1.8. Természetvédelmi infrastruktúra

- Az arborétum működésével és tudományos kutatással összefüggő létesítményeket, berendezési tárgyakat, infrastruktúrát külön korlátozás nélkül, de a környezetvédelmi, táj- és természetvédelmi jogszabályokkal, a természetvédelmi kezelési célkitűzésekkel összhangoltan lehet csak üzemeltetni, használni.

3.2. Művelési ághoz, illetve földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

3.2.1. Földhasználati módhoz, a közparkhoz köthető kezelések

- Fenntartási tevékenységi körben el kell végezni az arborétum útjainak gyommentes állapotban tartását, kavicsozását, felújítását, igény szerinti bővítését, szélesítését, a szegélykövek igazítását, stb.
- A parki berendezési tárgyakat (építmények, bútorok, hidak, táblák, szobrok, stb.) karban kell tartani és ha szükséges fel kell újítani, bővíteni.
- A hulladékgyűjtésről, elszállításáról gondoskodni kell, a kastélypark jó karban tartását biztosító egyéb feladatokat a természetvédelmi kezelési célkitűzésekkel összhangban el kell látni.

3.2.2. Beépített, illetve beépítésre szánt területek kezelése

- A beépített, illetve arra szánt területek (pl. az ERTI tevékenységi körével összefüggő „üzemi területek”, fejlesztések során keletkező beépített területek) a természetvédelmi kezelési terv célkitűzéseivel és stratégiájával ellentétes, a vonatkozó jogi normákba ütköző feladatokat nem láthatnak el.

Kapcsolódó linkek:

<http://onp.nemzetipark.gov.hu/>

<http://koszegitk.blogspot.com/>

<http://picasaweb.google.hu/tompatibi/SRvRiArborTum?feat=directlink#5290823557864139938>